นางสาวโซเฟีย ปาแน
พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา

การพยาบาลทารกแรกเกิดที่มีภาวะขาดออกซิเจน

ห้องคลอดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา ได้มีการกำหนดให้อัตราการขาดออกซิเจนของทารกแรกคลอด (birth asphyxia) เป็นดัชนีชี้วัดสำคัญตัวหนึ่งของเป้าหมายงานอนามัยแม่และเด็ก ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้ไม่ให้เกิน 25 ต่อ 1,000 การคลอดมีชีพ ภาวะขาดออกซิเจนแรกเกิดเป็นปัญหาที่พบบ่อยในประเทศไทย จากการวิเคราะห์สาเหตุการตายพบว่าเป็นสาเหตุการตายของทารกปริกำเนิดส่วนใหญ่ของประเทศ จากการเก็บตัวชี้วัด BA ในห้องคลอดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา ปีงบประมาณ 65 และปีงบประมาณ 66 พบภาวะ BA เท่ากับ 12.8 % และ 9.49 % ตามลำดับ โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะขาดออกซิเจนแรกเกิด มีปัจจัยเกี่ยวกับการคลอดได้แก่ ท่าผิดปกติของทารกในครรภ์ ครรภ์แฝด ความผิดปกติของสายสะดือ ศีรษะทารกไม่ได้สัดส่วนกับช่องเชิงกราน ปัจจัยทางด้านมารดาได้แก่ มีความดันโลหิตต่ำ โรคหัวใจ เบาหวาน ตกเลือด รกเกาะต่ำ พิษแห่งครรภ์ ปัจจัยทางด้านทารกได้แก่ คลอดก่อนกำหนด การสำลักน้ำคร่ำที่มีขี้เทา ซึ่งจากการเก็บตัวชี้วัด BA ในห้องคลอดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลาพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่มาจาก มารดาเบ่งคลอดไม่ถูกวิธี มีภาวะ Poor marternal effort และมีการสำลักน้ำคร่ำที่มีขี้เทา (thick maconium)

ภาวะขาดออกซิเจนแรกคลอด (birth asphyxia) หมายถึง ภาวะที่ทารกแรกเกิดขาดออกซิเจน (hypoxia) ทำให้มีคาร์บอนไดออกไซส์ในเลือดสูง PaCO2 มากกว่า 50 มิลลิเมตรปรอท ออกซิเจนในเลือดต่ำลง PaCO2 น้อยกว่า 70 มิลลิเมตรปรอท เกิดภาวะกรดจากเมตาบอลิซึม หรือจากการไม่มีการระบายอากาศที่ปอด และการกำซาบที่ปอดน้อยหรือไม่เพียงพอ เป็นเหตุให้เซลล์อวัยวะต่างๆสูญเสียหน้าที่หรือตายไป โดยเฉพาะระบบประสาทส่วนกลางและระบบทางเดินหายใจ

การรักษาระยะแรกคลอดเมื่อทารกเกิดภาวะขาดออกซิเจน ถ้าทารกหายใจและอัตราการเต้นของหัวใจมากกว่า 100 ครั้ง/นาที แต่สีผิวเขียวควรให้ออกซิเจน ถ้าทารกไม่หายใจและอัตราการเต้นของหัวใจน้อยกว่า 100 ครั้ง/นาที ให้ช่วยหายใจด้วยเครื่องช่วยหายใจชนิดบีบมือ (ambubag) ถ้าไม่ดีขึ้นใส่ท่อหลอดลมคอ หลังจากนั้นรักษาแบบประคับประคองและรักษาตามอาการ ติดตามสัญญาณชีพ ควบคุมอุณหภูมิของร่างกาย และให้ออกซิเจน งดน้ำงดอาหารทากปากชั่วคราวจนกว่าทารกจะมีอาการดีขึ้น ให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ

การพยาบาล ได้แก่ การช่วยฟื้นคืนชีพเมื่อทารกหยุดหายใจและอัตราการเต้นของหัวใจน้อยกว่า 100 ครั้ง/นาที ติดตามสัญญาณชีพ สังเกตและบันทึกการหายใจ ดูแลทารกให้ได้รับออกซิเจน ถ้าได้รับการรักษาด้วยเครื่องช่วยหายใจ ต้องดูแลทางเดินหายใจให้โล่ง จัดท่าทารกให้ลำคอเหยียดตรง ติดตามค่าออกซิเจนใน

เลือด ควบคุมอุณหภูมิกายให้อยู่ในระดับปกติโดยใช้ตู้อบ ดูแลให้ได้รับสารน้ำและอาหารอย่างเพียงพอ และเตรียมส่งต่อทารกไปตึก Nursery

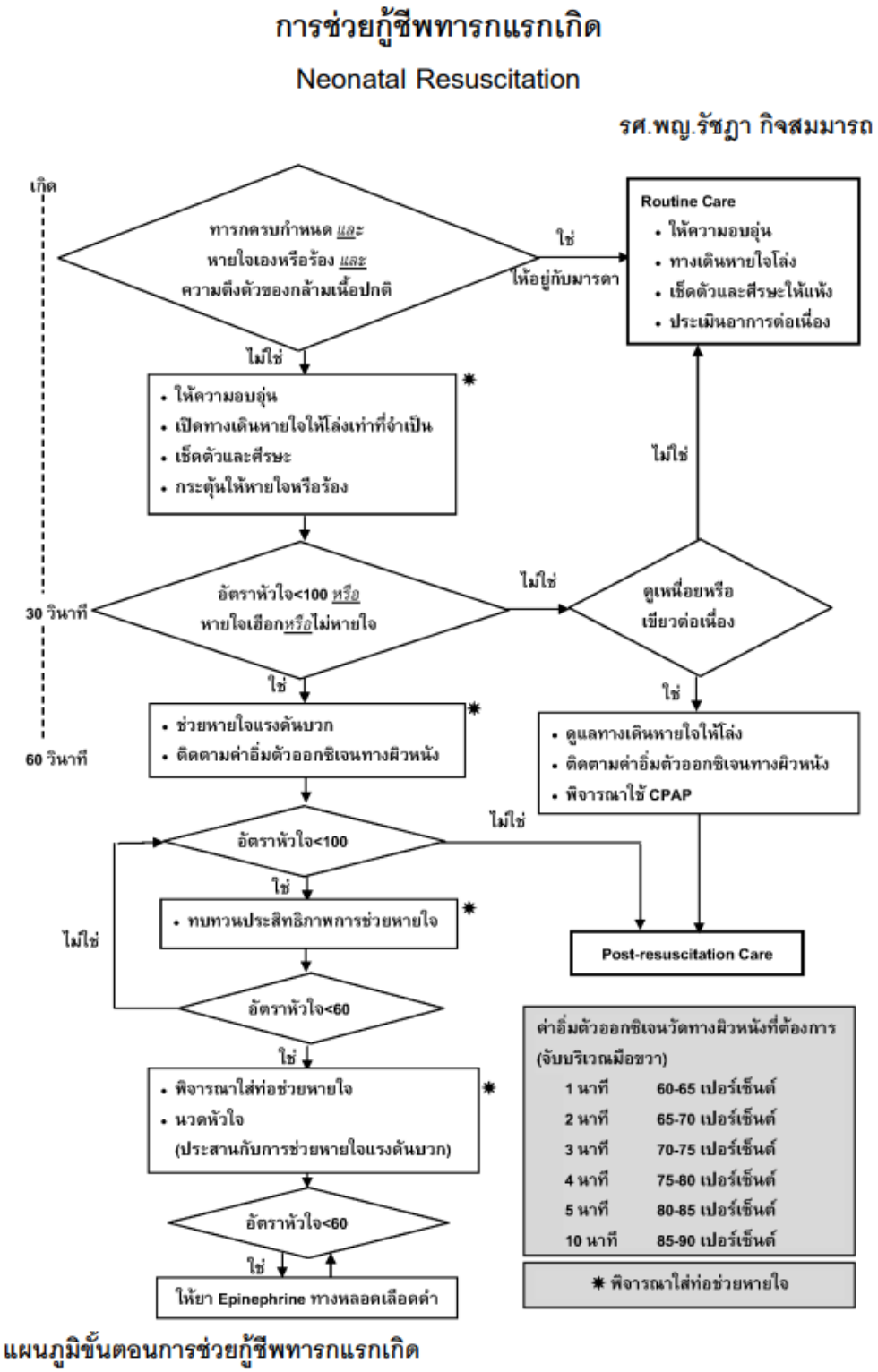

แผนภูมิขั้นตอนการช่วยกู้ชีพทารกแรกเกิด

ที่มา Siriraj CPR training center Faculty of medicine Siriraj hospital